

Pavo Živković

KREDITNO-TRGOVAČKE VEZE BRAILA TEZALOVIĆA SA DUBROVČANIMA

Početkom XV stoljeća u različitim serijama Dubrovačkog arhiva vrlo često se spominje ime Braila Tezalovića. Komornika kneza Pavla Radenovića susrećemo kako za svoga gospodara početkom tog stoljeća obavlja različite poslove u gradu pod Srđem. Mi, na osnovu arhivskih podataka, poznajemo samo manji dio te njegove aktivnosti. Sve ono što je radio na dvoru svoga gospodara kneza Pavla, i nešto kasnije njegovih sinova: vojvode Petra i Radosava Pavlovića, izmiče nam poznavanju u velikoj mjeri. Zahvaljujući poslaničkim misijama koje obavlja za ovu istaknutu feudalnu porodicu bosanske države XV stoljeća, omogućena mu je i kreditno-trgovačka aktivnost sa dubrovačkim podanicima. Svoju karijeru započeo je najprije kao poslanik kneza Pavla da bi potom, stekavši određeni krug poslovnih prijatelja u Dubrovačkoj Republici, razvio veoma živu trgovačku aktivnost bilo sam ili u zajednici sa ortacima iz Bosne.

U više navrata u ime kraljevske krune, učestvuje lično u primanju novčanih interesa. Tako je u zajednici sa poslanikom kralja Ostoje u toku 1399. godine primio svetodimatarski dohodak za proteklu godinu¹ kojeg su Dubrovčani plaćali bosanskom kralju. Tom prilikom u dubrovačkim arhivskim dokumentima spomenut je Brailo kao carinik kneza Pavla i to sa carinskim namještenjem u Ledenicama. Iste godine je u Dubrovniku u svojstvu poslanika bivše kraljice Grube u zajednici sa njenim poklisarima primio zalog u njeno ime.²

Kao što je to bio slučaj sa drugim komornicima na dvoru bosanskih kraljeva ili oblasnih gospodara, korišten je i Brailo Tezalović za obavljanje financijsko-političkih misija na dvoru kneza Pavla i njegovih sinova (vojvode Petra i Radosava Pavlovića). Srećemo ga kao carinika kneza Pavla već 1399. godine. Sigurni smo da je već tada uživao veliko povjerenje dubrovačke vlade i njenih građana, a još više svoga gospodara, koje je obilato koristio u razvijanju svojih vlastitih kreditno-trgovačkih poslova. Aktivnost te vrste naročito je evidentna prvih godina XV stoljeća. Obavljajući poslaničke misije koristio ih je u jačanje veza trgovačke aktivnosti sa najistaknutijim dubrovačkim plemićkim kućama. Koristeći posredničke misije za svoga gospodara sklapa on veći broj kreditno-trgovačkih poslova sa dubrovačkim nobilima.

Vršeći brojne funkcije na dvoru kneza Pavla Radenovića, počev od carinika pa do komornika, uživajući veliki ugled najbližeg knezovog suradnika, Brailo se mogao u velikoj mjeri osloniti na iskustvo svoga oca, a još više na vlastito iskustvo iz najranije njegove aktivnosti u posredničkim i poslaničkim misijama. U vrijeme prvih godina njegove diplomatske i trgovačke aktivnosti na ruku su mu u velikoj mjeri išle i političke prilike, kako u samoj Bosni tako i šire u odnosima sa susjedima. Naročito je to značajno za prve godine XV stoljeća u vrijeme rata kralja Ostoje sa Dubrovčanima. U vrijeme spomenutog rata uveliko su korištene njegove veze sa istaknutim dubrovačkim podanicima za pokušaj eventualnog mirenja zaraćenih strana.

¹ K. Jireček, Spomenik XI (Spomenici srpski) SKA, Beograd 1892.

² Historijski arhiv u Dubrovniku: Diversa Cancellariae XXXII, fol. 234, 18. III 1399 (dalje: Div. Canc.).

Još prije nego je postao komornik na dvoru kneza Pavla ostavio je Brailo izvjesnih tragova u dubrovačkim arhivskim knjigama, i to najprije kao carinik u Ledenicama, a zatim kao trgovački agent svoga gospodara u liferovanju većih količina bosanskog olova u grad pod Srđem.

Vršeci-funkciju carinika u Ledenicama, trgu koji leži u samom zaleđu Dubrovnika, imao je sve preduslove sticanja novih veza i poznanstava za obavljanje kreditno-trgovačkih poslova koje će nešto kasnije obilato koristiti u svojo veoma plodnoj financijskoj aktivnosti bilo sam ili u zajednici sa najbližim srodnicima. Nije nam poznato koliko se on vremenski zadržao na položaju carinika u Ledenicama. Još kao carinik uživao je veliko povjerenje dubrovačkih kreditora te ga kao takvog koriste još neki trgovci iz Prače koji ga često uzimaju za jemca u kreditno-trgovačkim poslovima sa dubrovačkim građanima. Po prvi puta ga sretamo kao takvog 1399. godine i to Bogavcu Prikodoviću koji je kod Dubrovčanina Pripka Gracijanovića podigao kredit u iznosu od 52 perpera.³

Brailovu trgovačku aktivnost možemo pratiti već od 1402. godine, i to prema podacima Dubrovačkog arhiva, mada nije isključeno da se on tim poslovima bavio i nešto ranije s obzirom na poslaničke misije i odlaske u Dubrovnik u ime kneza Pavla Radenovića. U vrlo kratkom vremenskom razdoblju razvio je veoma živu trgovačko-kreditorsku aktivnost u Dubrovniku sa tamošnjim poslovnim ljudima, prodajući u gradu pod Srđem olovo a kupujući tamo sol.

Zajedno sa svojom braćom nastavio je on trgovačku tradiciju koju je započeo još njihov otac Mihoje Radanović. Ovoga susrećemo u trgovačkim poslovima sa Dubrovčaninom Miltenom Pribojevićem. Kod Antoja Butkovića i Miltena Pribojevića zadužuje se i Brailo Tezalović u zajednici sa svojim bratom Bogišom na sumu od 58 dukata uz rok vraćanja od tri mjeseca.⁴ Ovom prilikom nije u priznanici bilo predviđeno kojom robom će dug biti podmiren. Prilikom boravka u Dubrovniku početkom juna 1402. godine napravio je on još jedan kreditni posao. Zajedno sa Zubom Hranisaljčićem podigao je 138 dukata kod Ruska Kotruljevića.⁵ I spomenuti Zub Hranisaljčić kao i Brailo poticao je iz Prače. Kod navedenog Dubrovčanina uživao je Brailo veliko povjerenje o čemu nam svjedoči novo zaduženje u vrlo kratkom vremenskom razdoblju. Samo dan kasnije (6. juna iste godine) napravio je Brailo kod Ruska Kotruljevića još jedan kreditni posao. Zaduzio se na sumu od 65 dukata.⁶ Za vrlo kratko vrijeme u roku od samo tri dana (od 4. do 6. juna 1402. godine) Brailo se zaduzio na 266 dukata kod istaknutijih Dubrovčana što i nije baš mala suma.

U vrijeme započinjanja Ostojinog rata sa Dubrovčanima trgovački promet između Bosanaca i dubrovačkih podanika tekao je nešto sporije i išao je drugim putovima, tako da ni sam Brailo nije ostavio traga u dubrovačkim arhivskim knjigama jedno izvjesno vrijeme. Nakon kraćeg prekida iz koga nemamo podataka javlja se on u trgovačkim i kreditorskim poslovima septembra 1403. godine. Obratio se dubrovačkoj vladi sa molbama tražeći da mu se odobri da može doći sa turmomo olova u njihov grad i da usput pred njihovim kapijama kupi sol.⁷ I sam je bio u neprilici

³ Div. Canc. XXXIV, fol. 126, 3. VI 1402.

⁴ HAD: Debita Notarie XII, fol. 91, 4. VI 1402. (Dalje: Deb. Not.)

⁵ Deb. Not. XII, fol. 91', 5. VI 1402.

⁶ Deb. Not. XII, fol. 91', 6. VI 1402.

⁷ HAD: Reformationes XXXII, fol. 170', 23. IX 1403. Prima pars est de faciendo gratiam Braillo Texalovich quod ipse cum eius turma et aliis in eius litere nobis missa nominatis possit venire cum eius mercantiis et rebus ad vendendum inter in civitatem Ragusii et ab hinc portare de salle prout ei prius data fuit fides veniendi cum ob turma ad bresalium ante civitatem Ragusii et quod ut erat ei terminum usque ad festum sancti Mihaelis proximi. Sit eis dictus terminus prolongatus usque ad octo dies post dictum festum.

u trgovačkim poslovima uvjetovanim ratom kralja Ostoje i Dubrovačke Republike.

U svojim nastojanjima da ekonomskim mjerama skrši ljutog neprijatelja pribjegava dubrovačka vlada provođenju mjera ekonomske blokade prema bosanskoj državi. Zavedena je najstrožija mjera zabrane održavanja trgovačkih veza sa Bosancima uz prijetnju veoma oštih kazni za prekršioce.⁸ Ove privredne mjere morale su se negativno odraziti na ekonomsku aktivnost i samog Braila Tezalovića. Predviđene sankcije koje zavodi vlada nisu mogle u potpunosti biti sprovedene. I sama dubrovačka vlada je bila popustljiva prema pojedinim istaknutijim bosanskim trgovcima kakav je uostalom bio i sam Brailo koji u gradu pod Srđem uživa veliko povjerenje i ugled. Pojedinim trgovcima iz Bosne davane su specijalne dozvole da mogu doći u njihov grad sa svojom robom i usput kupiti potrebnu robu sa sebe. Povlastice ovakve vrste najviše su uživali oblasni gospodari i, razumljivo, njihovi najbliži suradnici najviše zbog zadobijanja njihove naklonosti za rat protiv kralja Ostoje. Jedan od tih bio je i Brailo Tezalović kome dubrovačka vlada avgusta 1403. godine daje dozvolu da može doći u grad sa svojom dvanaestom turmom natovarenom olovom i pred gradskim kapijama da slobodno može kupiti sol.⁹

U Dubrovniku se Brailo ponovno javlja septembra te godine sa novom pošiljkom olova. I ovoga puta mu je Vijeće umoljenih dalo dozvolu za dolazak u grad i slobodnu kupovinu soli.¹⁰ Tom prilikom je bio određen i krajnji rok do koga je trebao doći. Bilo je to osam dana nakon svetkovine svetog Mihovila. Za ovo odobrenje morao se Brailo više puta obraćati dubrovačkoj vladi za dozvolu. Pod kraj septembra 1403. godine ponovno se obratio sa tom vrstom zahtjeva¹¹ ali ovoga puta čini se bez željenih rezultata. Sa sličnim zahtjevom obratio se i početkom oktobra kada je Vijeće umoljenih još jednom potvrdilo raniju odluku da to može biti, samo, najkasnije osam dana nakon svetkovine svetog Mihovila.¹²

Čini nam se da je njegovo najnovije obraćanje oko dobijanje dozvole za dolazak u Dubrovnik bilo u tijesnoj vezi sa misijom izmirenja zaraćenih strana. Po svemu sudeći kralj Ostoja je želio da iskoristi njegove prijateljske veze sa Dubrovčanima kako bi ga ovaj pokušao izmiriti sa njima. Ostoja je želio iskoristiti čovjeka kneza Pavla u posredovanju za izmirenje. U odgovoru na Brailova pisma (ova su mogla sadržavati ponude izmirenja) dubrovačka vlada ga obavještava da će sa njim govoriti kada on bude došao u njihov grad.¹³ Nažalost, nikakvim podacima ne raspolazemo koji bi mogli potvrditi ova naša nagađanja.

Dubrovnici su nastavili sa starom praksom davanja dozvola pojedincima kroz svo vrijeme trajanja rata. Privilegije ove vrste u najvećem broju su koristili trgovci iz Prače od kuda je podrijetlom i Brailo. Tek po završetku rata postaje njegova aktivnost mnogo uočljivija. I u toku druge polovine 1404. godine zadržao je on stare privilegije koje je uživao kod du-

⁸ Ova je iznosila 100 dukata za svakoga ko se ne bude pridržavao odredaba. M. K. Ivanović, *Prilozi za istoriju carina u srednjovekovnim srpskim zemljama*, SAN, Spomenik 47, Beograd 1948, 49.

⁹ K. Jireček, *Vlasi i Mavrovlas i dubrovačkih spomenicima*, Zbornik K. Jirečeka I, SAN, posebna izdanja, odeljenje društvenih nauka knj. 33, Beograd 1959, 191–204, 202.

¹⁰ Ref. XXXII, fol. 170', 25. IX 1403.

¹¹ Ref. XXXII, fol. 171, 25. IX 1403. Prima pars est de respondendo Braillo Texalovich qui recepta eius litera ultima et intellecta si vult venire cum mercantiis et rebus suis ad vendendum inter civitatem Ragusiis potest eo modo quo primo scriptum fuit ei gratium in literis fidei prius sunt data. Nije prihvaćen ovaj prijedlog u Vijeću nego je odlučeno da se sa njim razgovara kad bude došao u njihov grad.

¹² Ref. XXXII, fol. 172', 5. X 1403. U Vijeću umoljenih na glasanju su bila dva prijedloga deseti i trinaest novembra te godine. Usvojen je bio ovaj drugi termin. Secunda pars est de dando dictum terminum eidem Braillo quod recedere debeat de Ragusio ut dictum est per totam diem sabati tunc proxime sequitur tunc XIII diem.

¹³ Ref. XXXII, fol. 171, 25. IX 1403. Secunda pars est de respondendo dicto Braillo quod per alias literas nostras sunt scriptum secundum veniendo Ragusium nos erint locuti cum eo.

brovačke vlade. Sredinom te godine zadužio se kod Mikoja Butkovića i Nikole Ostojića na sumu od 60 dukata uz obavezu vraćanja najkasnije za dva mjeseca.¹⁴ I ovaj dug kao i najvećih dio ranijih Brailo je podmirivao bosanskim olovom.

U manjim ili većim količinama isporučuje ga on istaknutim dubrovačkim trgovačkim i plemićkim porodicama: Butkovićima, Pribojevićima, Kotruljevićima te Bunićima i Gradićima sa kojima je i obavljao najveći dio svojih kreditno-trgovačkih poslova. U toku 1404. godine javlja se Brailo još nekoliko puta u trgovačkim i kreditnim poslovima. Spomenimo slučaj iz avgusta te godine kada se kod Antonija Butkovića i Nikole Ostojića zadužio na sumu od 320 dukata uz rok vraćanja od tri mjeseca.¹⁵ Samo mjesec dana kasnije zadužio se kod istih kreditora na istu sumu uz identične uslove vraćanja onim predhodnim.¹⁶

Svojim ugledom i trgovačkim vezama omogućio je Brailo živu trgovačku aktivnost i svojoj braći koje uključuje u kreditno-trgovačke odnose sa Dubrovčanima. Jedan od tih bio je i Hval Tezalović koji se kod Đivka Držića zadužio na sumu od 17 dukata.¹⁷ Kako je u međuvremenu kreditor umro sačinjen je novi ugovor po kome je Hval uzeo obavezu vraćanja duga epitropima maloljetnog Đivkovog sina Marina Držića i to najkasnije u roku od dvije godine u dvije rate. Jedna rata je bila izmirena u toku 1405. godine a druga godinu dana kasnije čime su u potpunosti sve odredbe ugovora bile ispunjene. Marin sin Điva Držića je priznao da je u dva navrata primio po 42 perpera i 6 groša od Hvala Tezalovića i to sa 6. avgustom 1406. godine.¹⁸

Povjerenje koje su u Dubrovniku uživali Brailo i braća mu Bogiša i Hval redovno su opravdavali urednim vraćanjem zaduženja i najčešće isporukama bosanskog olova. Kroz kreditno-trgovačke poslove stekao je Brailo za relativno kratko vrijeme pozamašan kapital i zalog za još razgranatije i obimnije ekonomske poslove, među kojima su i kupovine većih količina soli u gradu pod Srđem. Ovaj artikal nije kupovao samo za vlastite potrebe. Solju je podmirivao dobar dio potrošača u Bosni. Samo u toku 1403. godine kupuje on u dva navrata velike količine soli u Dubrovniku.¹⁹

Iz izloženih podataka o kreditno-trgovačkoj aktivnosti Braila Tezalovića uočljivo je da su dva osnovna artikla prisutna u njegovoj trgovačkoj razmjeni. To su olovo u izvozu i sol u uvozu. Zahvaljujući velikoj potražnji i potrebama za ova dva trgovačka artikla uspio je on da se izdigne u red bosanskih trgovaca vrlo krupnih razmjera. S obzirom da su Dubrovčani kreditirali samo povjerljive ljude, kakav je uostalom bio i sam Brailo Tezalović, ovaj je to obilato koristio snabdijevajući dubrovačko tržište pa i šire u Evropi ovom značajnom sirovinom. Dug što su ga napravili kod istaknutih dubrovačkih podanika veliki broj trgovaca iz Bosne i to u prvom redu oni iz Prače podmirivali su bosanskim olovom a mnogo manje ili skoro nikako srebrom.

Poslije 1404. godine nastupa jedan period zatišja Brailove trgovačko-kreditne aktivnosti koje je potrajalo gotovo deceniju. Nismo sasvim sigurni da se on ni u tom vremenskom razdoblju nije bavio trgovačko-financijskim poslovima. Nešto zbog nedostatka izvornih podataka, što je uvjetovano

¹⁴ Deb. Not. XII, fol. 184, 26. VII 1404.

¹⁵ Isto, fol. 190, 24. VIII 1404.

¹⁶ Isto, fol. 214, 21. XI 1404.

¹⁷ Div. Canc. XXV, fol. 70', 24. V 1404.

¹⁸ Isto, na margini: Die VI avgusti 1406 Marinus filius et heres universalis dicti Givchi cum voluntate suorum tutorum fuit confessus habu isse et recepisse pro parte solutione secundi termini perperos quadraginta duos et grossos sex.

¹⁹ Ref. XXXII, fol. 170', 23. IX 1403. K. Jireček, Vlasi i mavrovlsi, 202.

dobrim dijelom i nestankom serije Debita Notarie, za nekoliko narednih godina (period od 1405. do 1411. godine), nismo u mogućnosti da pratimo njegovu trgovačku aktivnost gotovo punih osam godina. Ta gotovo puna decenija njegovog života morala je biti ispunjena njegovom posredničkom misijom u korist gospodara kneza Pavla Radenovića bilo da je riječ o ekonomskoj ili političkoj prirodi posredničkih poslova. S vremena na vrijeme je obavljao neke trgovačko-financijske poslove za kneza Pavla. U dubrovačkim arhivskim knjigama zabilježen je 1411. godine kao protovestijar spomenutog kneza Pavla.²⁰ Kao takav uzeo je on izvjesnog učešća u trgovačkim poslovima koje je obavio knez Pavle sa dubrovačkim plemićima.

Cjelokupna karijera Braila Tezalovića, i pored svih ovih zanimljivih momenata koji su izloženi ne bi imala poseban značaj, kada nam ne bi pobliže odgonetnula položaj i funkcije protovestijara u Bosni i susjednim zemljama u srednjem vijeku. Brailo nije bio usamljena pojava sa tom funkcijom i dostojanstvom u bosanskoj državi XIV i XV stoljeća. U tom zvanju i položaju bilo je izvjesnih pojedinaca na dvorovima i drugih oblasnih gospodara a razumljivo i kraljevskom dvoru bosanske srednjovjekovne države.

Po uzoru na bosanske kraljeve i oblasni gospodari na svojim dvorovima uvode niz zvanja i funkcija koje su preuzeli sa Zapada ili preko srednjovjekovne Srbije iz Bizanta. Jedno od tih je i položaj protovestijara koji je zamjenjivao nekadašnjeg kaznaca što je upravljao financijskim poslovima na dvoru.²¹ S obzirom na važnost funkcije na dvoru kraljeva i oblasnih gospodara, protovestijaru je povjeravana jedna od najodgovornijih dužnosti. Taj položaj je mogao pripasti samo povjerljivim ljudima vrlo sposobnim i uz to veoma povjerljivim. Brailu je mogao pripasti taj položaj s obzirom na ugled što ga je uživao ne samo na dvoru kneza Pavla nego i u samom Dubrovniku u kome je imao razgranatu mrežu trgovačko-kreditnih poslova sa tamošnjim građanima.

Prvi podatak koji govori o njemu kao protovestijaru kneza Pavla Radenovića datira iz 1411. godine kada je i spomenut u zapisnicima dubrovačkih vijeća kao takav.²² Položaj protovestijara kojeg zauzima na dvoru kneza Pavla mogao mu je poslužiti i od praktične koristi u njegovim privatnim trgovačko-kreditnim poslovima. Kao takav obavlja on posredničku misiju u prodaji olova svoga gospodara u gradu pod Srđem. Olovo kneza Pavla je bilo upućeno na adresu Dubrovčanina Marina Kabužića kojeg je u međuvremenu zadesila smrt. Isporuka spomenutog olova nije mu bila isplaćena zbog čega je morao da intervenira Pavlov protovestijar Brailo Tezalović koji je bio upućen u Dubrovnik da tamo izloži proteste svoga gospodara zbog neispunjenja obaveza prema njemu. Brailo je u Dubrovnik stigao bez ikakve priznanice svoga gospodara kojom je trebao da potvrdi isporuku rečenog olova, te je dubrovačka vlada morala na dvor oblasnog gospodara slati svoje poklisare koji će provjeriti tačnost iznesenih podataka. Od kneza Pavla su dvojica dubrovačkih poslanika zatražili pismenu garanciju njegovih potraživanja što je ovaj i učinio septembra 1411. godine u Borču dajući im pečaćenu priznanicu na uvid kojom potvrđuje isporuku spomenutog olova u Dubrovnik.²³ Nakon što su dubrovački poklisari: Milša Radovanić i Slavko Radosavić pristigli u grad sa traženom potvrdom mogao je Brailo obnoviti izložena potraživanja za prodato olovo. Nije nam sasvim jasna daljnja sudbina prodalog olova i traženog novca dobrim di-

²⁰ Lj. Stojanović, Stare srpske povelje i pisma I/1, Beograd—Sr. Karlovci 1929, 250.

²¹ S. Novaković, Vizantijski činovi i titule, Glas SKA 78, Beograd 1968, 178—280, 261.

²² Povelje i pisma I/1, 250—251.

²³ Isto, 283.

jelom zbog oskudice prepiske, te odluka dubrovačkih Vijeća o spomenutom sporu.

Brailo Tezalović nije dugo ostao samo sitni trgovac iz Bosne. Sretamo ga i u nekim drugim financijskim poslovima krupnijih razmjera od kojih je, sasvim smo sigurni, dobijao velike profite. Tako je u zajednici sa Bogdanom Muržićem i Dubrovčaninom Stanihnom Sladenovićem zakupio Sandaljev dio drijevske carine.²⁴ Brailo Tezalović u zajednici sa svojim kompanjonima imao je namjeru da drži kontrolu cjelokupne trgovine soli u Drijevu i izvoz olova preko trga. Nije nam moguće pobliže odrediti do kada su Brailo i njegovi ortaci držali drijevsku carinu, s obzirom da to nije nigdje naznačeno. U svakom slučaju, nije to moglo biti duže od 1419. godine, kada se, nakon duže pauze, obnavljaju pregovori dubrovačke vlade sa vlasnicima ovog trga na ušću Neretve. Te godine primjećene su ozbiljne namjere Dubrovčana da zakupe ovaj trg od njihovih vlasnika (vojvode Sandalja, Petra Pavlovića i Radivojevića). Aprila te godine pregovaraju oni sa Pavlom Radivojevićem i vojvodom Sandaljem ali bez željenih rezultata.²⁵

Čim su Brailo i njegovi kompanjoni zakupili drijevsku carinu izbio je spor sa dubrovačkim trgovcima koji su tamo zatečeni. Zatraženo je posredovanje i vlasnika carine vojvode Sandalja. Radilo se o roku prodaje soli zatečenih Dubrovčana u Drijevu a taj je iznosio najduže tri mjeseca od dana zakupa. Dubrovački trgovci nisu mogli udovoljiti ovim rokovima te su bili prinuđeni da se obrate svojoj vladi za zaštitu.²⁶ U ovom sporu zakupci su išli čak tako daleko da su rok prodaje soli pokušali svesti na samo jedan mjesec o čemu su izvjestili i samu dubrovačku vladu. U odgovoru kojeg prima Brailo i Bogdan Muržić od vlade u Dubrovniku izraženo je raspoloženje i radost svih Dubrovčana što je carinu zakupio Brailo njihov prijatelj sa kojim održavaju prisne prijateljske veze. Posebno im je zadovoljstvo što je sa njim i Radosavom Muržićem i njihov građanin Stanihna Sladenović. Znajući za njegovu prevrtljivost molili su Braila da svojim autoritetom utiče na njega kako bi ovaj bio što korektniji u odnosima sa svojim sugrađanima, dubrovačkim trgovcima. I sami zakupci su zamoljeni da se pridržavaju starih zakona i običaja koji su se držali i njihovi predhodnici. Dato je upozorenje i samim dubrovačkim trgovcima da poštuju sve odredbe i zakone koji su od ranije na snazi i da ne prave nikakve štete na trgu.²⁷

Nismo u mogućnosti ni približno odrediti visinu zakupnine koju su Brailo i njegovi ortaci isplatili vlasniku carine vojvodi Sandalju s obzirom da suma nije navedena u dubrovačkim arhivskim knjigama. Zaključke možemo donositi samo na osnovu cifarskih pokazatelja iz nešto kasnijeg perioda. Tako na primjer u toku 1419. godine kada carinu pokušavaju da uzmu u zakup, Dubrovčani nude vlasniku 2800 dukata za godinu.²⁸ Vjerujemo da su prihodi premašivali visinu zakupa, pa su na taj način Brailo i njegovi kompanjoni sticali i određeni profit, pored praktične koristi koju su mogli imati držeći monopol u trgovini soli. S obzirom da je carinu uzeo u zakup u zajednici sa ortacima, smanjlo je na taj način rizik u poslu. Stečeni zajednički kapital omogućavao im je plaćanje relativno visoke zakupnine. U cijeloj toj stvari Brailo je taj kome se Dubrovčani obraćaju u svim stvarima oko carine.

²⁴ Isto, 333.

²⁵ M. Dinić, *Trg Drijeva i okolina u srednjem veku*, Godišnjica N. Čupića 47 (1938), 109—147, 127.

²⁶ M. Dinić, *Trg Drijeva*, 148.

²⁷ Povelje i pisma I/1, 533.

S obzirom da je Braillo bio trgovac vičan mnogim poslovima na najbolji mogući način iskoristio je on akcije zakupljivanja drijevske carine. Preko trga na Neretvi liferovao je veće količine bosanskog olova u Dubrovnik pa i prekomorske gradove. Činio je to najčešće u zajednici sa svojim ortakom Bogdanom i Radosavom Muržićem. Dubrovčanin Pavao Radina Ilića preuzeo je 1413. godinu na drijevskom trgu veću količinu olova od Braila Tezalovića i Bogdana Muržića. Vrijednost isporuke procjenjuje se na 1565 dukata. Isporučeno olovo je Pavao Radina Ilića trebao proslijediti u Veneciju gdje će biti prodato. Ugovor šklopljen između Braila Tezalovića i Bogdana Muržića na jednoj strani i spomenutog Dubrovčanina Pavla Ilića na drugoj je predviđao da svaki od učesnika u ovoj akciji dobije jednu četvrtinu vrijednosti isporuke.²⁹ Posrednik u prodaji Braillovog i Bogdanovog olova Pavao Radina Ilića je imao velikih poteškoća pri naplati svog dijela profita. Radilo se o 565 dukata koliko je trebao da dobije kao proviziju. Morao se obratiti dubrovačkom sudu da riješi nastali spor. Braila Tezalovića i Bogdana Muržića je na sudu zastupao njihov prokurator Pirko Klunović.³⁰ Podatak o liferovanju veće količine olova preko trga na Neretvi u dovoljnoj mjeri svjedoči koliko i na koji način je Braillo koristio zakup drijevske carine. Trgovačkim i finansijskim akcijama na drijevskom trgu stekao je on pozamašan kapital kojeg je umio dobro da iskoristi za sve pogodne akcije i planove idući tako putem sigurne zarade.

Za relativno kratko vrijeme, bilo sam ili u zajednici sa ortacima, isporučuje on u Dubrovnik ili druge gradove velike količine olova. Samo u toku 1413. godine liferovao je u Dubrovnik i Veneciju oko 11,5 tona olova, što topljenog što rude.³¹ Preko trga na Neretvi, i to najvjerojatnije u vrijeme dok je bio zakupnik drijevske carine, isporučio je 360 miljara olova.³² Prilikom naplate potraživanja za isporučenu rudu imao je izvjesnih poteškoća. Sredinom decembra 1413. godine morao je da se obraća dubrovačkoj vladi sa molbama da intervenira, upotrijebivši pri tom i svoj poslanički položaj.³³ Iz izloženih podataka uočljivo je da je Braillo bio jedan od najkrupnijih bosanskih trgovaca prve polovine XV stoljeća. Zahvaljujući krupnim trgovačko-finansijskim poslovima uspio je da se izdigne i svrsta u red bosanske vlastele što je bila karakteristika samo jednog izvjesnog broja bosanskih trgovaca XV stoljeća.

U vrijeme građanskog rata koji je Bosnu zahvatio u toku 1413. godine zaustavio je za jedno izvjesno vrijeme daljnju trgovačku aktivnost Braila Tezalovića. U cjelokupnim previranjima koja su Bosnu potresala iznutra i spolja u toku naredne tri godine (1413—1415) nije bio pošteđen ni sam Braillo Tezalović. Na dvoru kralja Ostoje pripremljena je zavjera protivu kneza Pavla Radenovića zbog njegovih veza i podrške koju je davao protukralju Tvrtku II u kojoj je stradao i sam Braillo. Prilikom stradanja kneza Pavla na Parenoj poljani 1415. godine u njegovoj pratnji se nalazio, pored ostalih, i njegov komornik i protovestijar Braillo Tezalović.³⁴ Njega je za-

²⁸ M. Dinić, Trg Drijeva, 127.

²⁹ HAD: Diversa Notariae XXII, fol. 4, 15. XII 1413.

³⁰ Div. Not. XII, fol. 4, 15. XII 1413, na margini: Pircus Clunovich fuit confessus recepisse a Paulo Radin suam quartam in partem lucri. Eodem die ser Paulus de Gondola et Pircus predictus procurator Brailli Texalovich ut de procura apparet in procuris 1413 die XVIII decembris fuerunt confessus recepisse a dicto Paulo quartam lucri.

³¹ D. Kovačević, Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni, Naučno društvo NR BiH, Djelo 18, Sarajevo 1961 (prikaz: B. Hrabak u: Historijski zbornik /1961/, 307—311, 310).

³² Div. Canc. XXXIX, fol. 246^v, 24. IV 1413.

³³ Ref. XXXIV, fol. 211, 9. XII 1413. . . »de respondendo Braillo Thexalovich nuntio comiti Pauli Radinovich iusta tenorem responsiones alius sibi facte in effectu quod comune nostrum non est solitum acceptare tales petitiones sine beneficio primo comuni nostro facto cum aliis verbis circa hec convenientibus ut parverit domino rectori et Minori consilio.

³⁴ Više o tome vidi u: P. Zivković, Diplomatska aktivnost Braila Tezalovića, Prilozi Instituta za istoriju u Sarajevu X/2 (1974), 31—53.

robio Sandaljev brat Vukac Hranić.³⁵ Daljnja njegova sudbina u nekoliko narednih godina nije nam poznata. Ostaje nejasno koliko se on zadržao u Hranićevom zarobljeništvu. Pouzdano znamo da to nije moglo biti duže od 1418. godine kada se on ponovno javlja u dubrovačkim arhivskim knjigama u posredničkim poslovima za svog novog gospodara vojvodu Petra Pavlovića. Brailo se tom prilikom javlja u posredničkoj ulozi oko prodaje olova vojvode Petra Dubrovčaninu Ivanu Lampre Crijeviću.³⁶ Godinu dana kasnije postaje on glavni posrednik u pregovorima Dubrovačke Republike i vojvode Petra oko prodaje Pavlovića dijela Konavala.

Dubrovčani su prema njemu bili veoma darežljivi kad je riječ o spomenutim pregovorima oko Konavala. Nudili su mu bogate nagrade ukoliko uspije da nagovori svoga gospodara da mu proda spomenuti teritorij. Na samom početku pregovora januara 1419. godine dubrovačka vlada mu je obećala isplatiti 1000 dukata i dubrovački nobilitet ukoliko im pomogne svojim posredovanjem kod vojvode Petra da im proda svoj dio Konavala.³⁷ U kolikoj mjeri se on uspio afirmirati u spomenutim pregovorima u najboljoj mjeri svjedoči podatak da ga Dubrovčani kod obraćanja oslovljavaju sa titulom kneza.³⁸ Dovoljan je to pokazatelj u kolikoj je mjeri on svoje uspjehe u trgovini i drugim financijskim poslovima koristio za sticanje odgovarajućeg priznanja i u okvirima staleža kome je pripadao.

Posredničke misije oko pregovora i prodaji Konavala na najbolji mogući način je koristio i za trgovačke poslove i to najviše prilikom boravka u gradu pod Srđem. U toku 1424. godine zadužuje se on kod uglednog dubrovačkog plemića Tome Bunića na sumu od 18 dukata uz jamstvo svoga nepota Radića Ozrisaljića.³⁹

Naredne tri godine Braila ne susrećemo u trgovačkim poslovima sa dubrovačkim podanicima. Bit će da je on bio više zaokupljen posredničkom ulogom u prodaji Konavala koje se neplanirano oteglo gotovo punih šest godina. Privlačile su ga primamljive ponude dubrovačke vlade koja ga je obasipala bogatim darovima i krupnim obećanjima za njega i ostale posrednike. Početkom januara 1427. godine primio je od dubrovačke vlade 2000 dukata u vidu nagrade kojom Dubrovčani obdaruju Teodoru, ženu vojvode Radosava Pavlovića, i njega samoga.⁴⁰ Prema odluci Vijeća umoljenih a nešto kasnije i Malog vijeća Brailo je pored novca dobio i komad zemlje u Konavlima za uspješno posredovanje u kupovini Pavlovića dijela Konavala. Zajedno sa Radosavom Obradovićem zvanim Ban i Vukašinom Pribilovićem, dobio je on posjed koji je ležao u deceni vojvode Radosava.⁴¹

S obzirom da je Brailo Tezalović uživao veliki ugled kod Dubrovčana koriste ga mnogi trgovci iz Bosne, u prvom redu oni iz Prače, kao garanta kod podizanja zajmova u Dubrovniku. Jedan od tih bio je i Radin Radomirić koji se zadužuje kod Blaža Sorkočevića na sumu od 54,5 dukata. Garant u tom poslu kojeg je napravio u zajednici sa Radićem Ozrisaljićem

³⁵ M. Pucić, *Spomenici srpski I*, Beograd 1858, *Primedbe XVI*. »... Braillo e pexon de Voch Crag-nich et Pribisaja Mursich e prexon de altri.«

³⁶ Zajedno sa Bogdanom Muržićem upućen je on u Dubrovnik da tamo zatraži isplatu duga u iznosu od 2500 dukata što ga je imao kod spomenutog Dubrovčanina. *Div. Canc. XLI*, fol. 207', 3. I 1418.

³⁷ HAD: *Acta Consilii Rogatorum II*, fol. 9', 10. I 1419; fol. 9', 12. I 1419; fol. 10, 14. I 1419. ... Braillo habet ducato auri mille et civilitatem Ragusii. Usporedi: P. Živković, *Diplomatska aktivnost Braila Tezalovića*, 35, nap. 20.

³⁸ *Cons. Rog. III*, fol. 59, 17. X 1421.

³⁹ *Deb. Not. XIV*, fol. 20, 13. V 1426. Dug je napravljen još u toku 1424. godine i to preciznije 13. novembra. Vidi: P. Živković, Radić Ozrisaljić trgovac i diplomata na dvoru porodice Pavlovića, *Prilozi Instituta za istoriju u Sarajevu*, XIII (1977), 301–321, 304, napom. 19.

⁴⁰ *Deb. Not. XV*, fol. 63, 12. I 1427.

⁴¹ *Cons. Rog. IV*, fol. 6, 12. I 1427. HAD: *Acta Consilii Maius III*, fol. 159, 25. II 1427. Usporedi: P. Živković, *Učešće bosanske vlastele u diobi Konavala*, *Prilozi Instituta za istoriju u Sarajevu XV* (1979), 181–188, 185.

bio je Brailo Tezalović.⁴² Kao jemac bosanskim trgovcima imao je on izvjesnog profita ali i neprijatnosti. Tako je početkom 1427. godine morao intervenirati i to kao poslanik vojvode Radosava za oslobađanje svoga nepota Radiča Ozrisaljića koji je u Dubrovniku bio zatvoren na intervenciju i optužbu Ivana Prodanelića. Konačan epilog čitav ovaj spor je dobio na dubrovačkom sudu kod koga je intervenirao i sam Brailo zajedno sa dubrovačkim knezom i Vijećem umoljenih u cilju oslobađanja spomenutog Radiča. Brailo je tom prilikom uzeo obavezu da će dug izmiriti ukoliko to ne učini sam dužnik. Ivanu Prodaneliću će dug biti vraćen najkasnije sutra dan kad je riječ o Brailovoj obavezi, a dug Radiča Ozrisaljića kome je on bio jemac podmiriti će u slučaju da to dužnik ne učini u predviđenom roku.⁴³

Na osnovu arhivskih podataka koji govore o njegovoj trgovačkoj aktivnosti naslućujemo da se on bavi i trgovinom srebra, tim, izuzetno cijenjenim i traženim artiklom u Dubrovniku i šire. Uzimajući novac na zajam kod pojedinih dubrovačkih kreditora preuzeo je obavezu izmirenja duga ovim dragocjenim metalom. Najbolje to potvrđuje primjer zaduženja kod Luke Sorkočevića kod koga je podigao sumu od 160 dukata uz obavezu vraćanja srebrom. Dug će izmiriti u zajednici sa Radičem Ozrisaljićem.⁴⁴

Rijetki su bili bosanski trgovci koji su trgovali ovim plemenitim metalom. Monopol u toj vrsti trgovine držali su uglavnom Dubrovčani ili u krajnjem slučaju kraljevi i oblasni gospodari u srednjovjekovnoj bosanskoj državi. Oni su u najvećem broju i držali rudnike ove dragocjene rude. Podatak o Brailovoj trgovini ovim plemenitim metalom još više posvjedočuje o njegovoj krupnoj i svestranoj trgovačkoj aktivnosti koja mu je donosila velike dobiti.

Brailo Tezalović se javlja kao prokurator svoga rođaka Brajka Hvalovića sredinom januara 1427. godine. Početkom novembra protekle godine ovaj istaknuti trgovac iz Prače se zadužio kod Dubrovčanina Tome Bunića na sumu od 2965 dukata i 18 groša pod uslovom da dug izmiri olovom. U tom krupnom poslu kao prokurator su mu bili Brailo i Radič Ozrisaljić koji su također u toj akciji imali izvjesnog interesa.⁴⁵ U zajednici sa svojim rođakom Radičem Ozrisaljićem na samom početku 1427. godine morao je izmiriti sva dugovanja koja je imao prema dubrovačkom građaninu Ivanu Prodaneliću. Sveukupna potraživanja spomenutog Dubrovčanina su iznosila 208 perpera. Sporazum je predviđao da u koliko dug ne bude podmiren u predviđenom roku, a taj je iznosio najkasnije šest mjeseci, dužnici će biti zatvoreni i niko ih neće moći izbaviti robstva sve dotle dok ne podmire cjelokupna potraživanja prema kreditoru.⁴⁶

Boraveći u gradu pod Srđem krajem 1426. i na samom početku naredne godine pokušao je on srediti račune sa poslovnim partnerima u Dubrovniku. Jedan od tih je i Toma Bunić sa kojim je održavao krupne trgovačke veze. Sa njim je tom prilikom napravio sporazum o izmirenju svih potraživanja. Prema odredbama ugovora i jedan i drugi se oslobađaju i odriču svih potraživanja bilo u novcu ili robi. Poništene su sve dotadašnje priznanice sklopljene među njima bilo da je riječ o notarskim ili pojedinačno (privatno) sklopljenim ugovorima. I jedan i drugi su oslobodili svoje baštinike svih potraživanja i obaveza koje su oni međusobno napravili kroz notarske karte, ugovore, svjedodžbe, akta i druge karte.⁴⁷

⁴² Deb. Not. XIV, fol. 86, 18. I 1427. Usporedi: P. Živković, Radič Ozrisaljić, 305/06, napom. 25.

⁴³ Div. Canc. XLIV, fol. 99, 16. I 1427.

⁴⁴ Deb. Not. XIV, fol. 85, 16. I 1427. Usporedi: P. Živković, Radič Ozrisaljić, 304, napom. 22.

⁴⁵ Deb. Not. XIV, fol. 87, 19. I 1427. Usporedi: P. Živković, Radič Ozrisaljić, 307, napom. 29.

⁴⁶ Deb. Not. XIV, fol. 86, 18. I 1427.

⁴⁷ isto, fol. 86, 18. I 1427.

Osim trgovačko-kreditnih poslova koje Brailo obavlja u gradu pod Srđem, imao je on i izvjesnih financijskih poslova napravljenih tamo. Na deponovani novac što ga je imao u dubrovačkoj Komuni crpio je izvjesne kamate. Od ukupne sume (radi se o 1000 dukata) što ju je dobio kao nadoknadu za uspješno posredovanje u prodaji Konavala, polovicu je uložio u Komunu na dobit od 5 % koliko mu je isplaćivano svake godine. Sumu od 500 dukata Brailo je deponovao u Komunu početkom 1427. godine. O pripjeću njegovog novca u Komunu izvjestila ga je dubrovačka vlada jednim pismom u kome ga obavještava da će za svaku godinu na uloženi novac dobiti 25 dukata.⁴⁸

Uz sve navedene poslove Brailo je bio vezan i uz drijevsku carinu ali ovoga puta samo kao službenik vojvode Radosava Pavlovića. U Drijevima se on pojavljuje 1426. godine i to u zajednici sa Dubrovčaninom Stanihnom Sladenovićem. Tamo je došlo do izvjesnog spora između ovog Dubrovčanina i Braila Tezalovića i to, po svemu sudeći, oko poslova vojvode Radosava.⁴⁹ Bit će da je on tada bio samo upravnik Radosavovog dijela drijevske carine. Spor sa Stanihnom Sladenovićem dobio je epilog na dubrovačkom sudu gdje je dubrovačkom podaniku bilo zabranjeno da napusti grad sve dotle dok sa Brailom ne riješi spor.

Nakon što je vrlo uspješno okončao svoje posredovanje oko prodaje Radosavova dijela Konavala Brailu se jedno izvjesno vrijeme ponovno gubi trag u dubrovačkim arhivskim knjigama. Njegovo ime se u izvorima potpuno gubi skoro čitave dvije godine, iz nama nedovoljno poznatih razloga. Ova vremenska praznina u njegovoj aktivnosti čini izvjesnu smetnju u stvaranju potpunije slike o njegovoj poslovnoj aktivnosti.

Ako već nije bio aktivan u kreditno-trgovačkim poslovima u narednim godinama vidimo ga kako sudjeluje u veoma živoj diplomatskoj aktivnosti i to opet kao posrednik u odnosima između Dubrovačke Republike i svoga gospodara vojvode Radosava Pavlovića.

Samo kratko vrijeme nakon prodaje svoga dijela Konavala vojvoda Radosav je iskazao svoje neraspoloženje učinjenim gestom. Ubrzo je došlo do izvjesnih čarki na granici sa Radosavom Pavlovićem kojima je u velikoj mjeri doprinio i sam vojvoda. U tim silnim čarkama došlo je i do jednog ubistva zbog koga je dubrovačka vlada uputila oštre proteste na dvor Pavlovića. O tom incidentu bio je obaviješten i sam Brailo Tezalović koji je trebao da posreduje kod svoga gospodara kako bi se tim i sličnim gestovima stalo na kraj.⁵⁰ Odnosi između vojvode Radosava i Dubrovčana iz godine u godinu sve više su se zaoštravali dok nisu konačno prerasli u otvoreni oružani sukob. U čitavoj konstelaciji njihovih međusobnih odnosa naročito aktivan postaje Brailo Tezalović posredujući u izmirenju zaraćenih strana. Prilikom jednog njegovog boravka u gradu pod Srđem bilo je aktualizirano i njegovo vraćanje duga kojeg je imao prema Dubrovčaninu Luki Sorkočeviću napravljenog još ranije. S obzirom da nije postupio po odredbama sporazuma o vraćanju duga od 160 dukata kojega je napravio još 1426. godine morao je prilikom tog njegovog boravka u Dubrovniku biti sačinjen novi sporazum o uslovima vraćanja pozajmice. I dalje je u novom sporazumu stajalo da će Brailo i Radić Ozrisaljić dug vratiti spomenutom Dubrovčaninu plikim srebrom, koje će biti zaračunato

⁴⁸ HAD: Acta Consilii Minus IV, fol. 59, 31. XII 1427 (1426) Captum fuit vigore libertatis habite a Consilio rogatorum quod de ducatis mille auri quas habituras cum Brailus pro conclusione Canalis ducati quinquaginta de ipsis mille ducati recipiantur in Comune nostrum ad prode consuetum de quinquagesimo centenario in anno.

⁴⁹ M. Dinčić, Trg Drijeva, 128, napom. 5.

⁵⁰ Cons. Rog. IV, fol. 54', 3. V 1428.

18 perpera za libru. Potraživanja će dužnici izmiriti najkasnije pet mjeseci od sklapanja sporazuma. Ukoliko ne postupe prema odredbama sporazuma morati će platiti uvećanu kamatu koja se pretvara od bivših 5 % na jedan posto više za godinu.⁵¹ Dug ni ovoga puta nije bio izmiren u predviđenom roku o čemu nam svjedoči novi sporazum i priznanica o zaduženju na istu sumu i pod istim uvjetima vraćanja sačinjena 1431. godine.⁵² Po svemu sudeći kreditor je bio uporan u zahtjevu da se potraživanje podmiri srebrom te je zbog toga najviše i došlo do ovih prolongiranja rokova i sklapanja novih sporazuma u kojima se jednako insistira da se dug izmiri plikim srebrom. Na osnovu poništenja priznanica iz nešto kasnijeg perioda možemo zaključiti da su dužnici postupili prema uzetim obavezama i dug Luki Sorkočeviću vratili srebrom.

U vrijeme svog boravka u Dubrovniku u toku 1429. godine preuzeo je Brailo još jednu kreditorsku obavezu. Dubrovčaninu Ivanu Teodora Prodanelića trebao je da vrati potraživanja koja je ovaj imao kod njega i njegovog nepota Radića Ozrisaljića. Cjelokupna potraživanja iznosila su 208 perpera koja je trebao da vrati kreditoru najkasnije za pet mjeseci.⁵³ Ni ovaj najnoviji rok dužnici nisu poštovali zbog čega je Ivan Prodanelić insistirao na sklapanju novog sporazuma. Dug je kreditoru bio vraćen tek 1433. godine o čemu nam svjedoči poništenje priznanica o zaduženju.⁵⁴

Za vrijeme rata vojvode Radosava sa Dubrovčanima koji u historiji nosi naziv Konavoski rat (1430—1433) Brailova trgovačko-kreditna aktivnost je svedena na minimum. Više je on bio zaokupljen posredovanjem u izmirenju zaraćenih strana. Njegova posredovanja koriste i jedna i druga strana kad god je zato bilo potrebno. Interesantna je činjenica da ta svoja posredovanja u vrijeme konavoskog rata Brailo nije koristio u kreditno-trgovačke poslove kakav je slučaj bio sa ranijim poslaničkim misijama. Za cijelo vrijeme vođenja rata ne susrećemo ga u trgovačkim poslovima. Možda je svemu tome uveliko doprinijela i odluka dubrovačke vlade da mu se prilikom njegovog dolaska u grad maja 1431. godine ograniči sloboda kretanja i kontaktiranja sa njihovim građanima.⁵⁵ Vjerujemo da je i to u velikoj mjeri onemogućavalo Brailovu trgovačku aktivnost i svodilo je na minimum. Svoj boravak u Dubrovniku sredinom 1431. godine iskoristio je da podigne dobit od kamata na uloženi novac u Komuni. Juna 1431. godine podigao je Brailo 25 dukata koliko su iznosile kamate na uloženi 500 dukata za proteklu godinu.⁵⁶

Ni po okončanju konavoskog rata ne susrećemo Braila u trgovačkoj aktivnosti, barem u arhivskim knjigama se ne susrećemo sa takvim podacima. Za nekoliko narednih godina njemu se gubi svaki trag u knjigama Dubrovačkog arhiva. Jedina ekonomska veza sa Dubrovačkom Republikom u narednih nekoliko godina bilo je podizanje interesa na uloženi novac u Komunu. U toku 1433. godine javlja se on sa zahtjevom kod dubrovačke vlade da mu se odobri isplata kamata za jednu godinu što je Vijeće umoljenih i prihvatilo.⁵⁷ Sa novim zahtjevom za podizanje kamatnih interesa

⁵¹ Div. Canc. XLV, fol. 276, 8. VIII 129. Vidi: P. Živković, Radić Ozrisaljić, 308, napom. 36.

⁵² Div. Not. XVII, fol. 155, 22. XI 1431.

⁵³ Deb. Not. XIV, fol. 363, 5. XII 1429. Vidi: P. Živković, Radić Ozrisaljić, 308, napom. 39.

⁵⁴ HAD: Citaciones de Foris I, fol. 19, 25. V 1433. HAD: Sentenza di Cancellariae VIII-b, fol. 188—188'.

⁵⁵ Cons. Rog. V, fol. 2', 2. V 1431; fol. 3, 3. V 1431. Prima pars est quod nullus nobilis vel populus possit ad Brailum ire vel mittere nec domum nec aliquid aliud Ragusii steterit.

⁵⁶ Cons. Rog. V, fol. 14', 19. VI 1431. "... de dando Braillo Thessalovich prode suus unius anni pro ducatis quingentis quas habet in Comuni nostro ad prode consuetum.

⁵⁷ Cons. Rog. V, fol. 171, 31. X 1431. "... de dando Braillo Texalovich prode quos denarios quas habet in Comuni nostro pro uno anno, et faciendo sibi solutio unius et acceptum in Canali per officiales nostros nomine comunis nostri quacumque receptum fuerint esse de ratione sua.

javio se Brailo i u toku 1435. godine. Tom prilikom bile su mu isplaćene kamate za proteklu godinu u iznosu od 25 dukata.⁵⁸

Osim interesa na uloženi novac prima Brailo i naknadu za plodove sa dobijene zemlje u Konavlima. Tako je 1433. godine posredstvom Vijeća umoljenih dobio naknadu za prihode sa zemlje u Konavlima.⁵⁹ Dvije godine kasnije (1435) dubrovačka vlada mu nije odobrila naknadu za vino sa posjeda u Konavlima,⁶⁰ ne zna se iz kojih razloga. Izgleda da je na dobijenom komadu zemlje bila zasađena vinova loza za koju je Brailo tražio naknadu u vinu.

U trgovačkoj i kreditnoj aktivnosti ne susrećemo Brailo ni tada. Nije nam poznato iz kojih razloga se prestao baviti tim poslovima. I dalje je samo ostao prisutan u posredničkim misijama između vojvode Radosava i Dubrovačke Republike. Naročito je aktivnost te vrste bila živo povezana sa pregovorima oko prodaje Površi Dubrovčanima. Istovremeno dok je vodio pregovore sa dubrovačkom vladom oko prodaje tog teritorija boraveći u Dubrovniku obavlja on i neke posredničke poslove za svoga gospodara u vezi prodaje Radosavova olova. U ime svoga gospodara iznio je pred dubrovačku vladu izvjesne zahtjeve vojvode Radosava. Riječ je o potraživanjima koje vojvoda činio kod Tome i župana Bunića u vezi sa isporučenim olovom.⁶¹ Njegov boravak u gradu pod Srđem iskoristila su braća Bunići da iznude i svoja potraživanja koja su imali kod Braila. Na vijeću umoljenih su iznijeli pritužbe na račun Braila zbog duga što ga je imao prema Tomi i županu Buniću, a taj je iznosio sto perpera.⁶² Nije nam poznato od kada datira ovaj dug i kojim putem je napravljen. Možemo samo nagađati da se radilo o nekom kreditno-trgovačkom poslu ili pozajmici koju je mogao podići prilikom svog posljednjeg boravka u Dubrovniku u toku 1436. godine.

Zadnjim svojim boravkom u gradu pod Srđem Brailo je zapao u izvjesne financijske poteškoće. Bio je prinuđen da moli dubrovačku vladu da mu odobri da podigne 100 dukata iz depozita što ga je imao u Komuni.⁶³ S obzirom da mu nije bila pri ruci priznanica o uloženom novcu imao je velikih poteškoća oko podizanja tog novca. Morao je kod tamošnje vlade položiti izvjestan залог.⁶⁴ Zatražio je pomoć i posredovanje Dubrovčanina Ivana Gundulića koji mu je bio garant i uz čiju pomoć je januara 1437. godine uspio da podigne 100 dukata.⁶⁵ Podignutu sumu novca trebao je da vrati u predviđenom roku, a kako on to nije učinio morao je za njega intervenirati garant koji je položio svoj za njegovo. Nakon izvjesnog vremena Brailo mu je vratio položeni novac što se vidi iz poništenja priznanice o zaduženju.⁶⁶

S obzirom da podignutih 100 dukata nikada nije povratilo u Komunu preostalo mu je još 400 od kojih je samo još kratko vrijeme kamate ubirao

⁵⁸ Cons. Rog. V, fol. 236', 24. I 1435. »...et de dando ispi Braillo pro ducatis auri XXV prodiss unius anni quod hinc habit in comuni nostro.

⁵⁹ Vidi sadržaj napomene 57.

⁶⁰ Cons. Rog. V, fol. 236', 24. I 1435. »...faciendo excusationem Braillo pro vino de quo scribit.

⁶¹ Cons. Rog. VI, fol. 97', 29. VI 1436; fol. 98, 30. XI 1436; fol. 98', 1. XII 1436; fol. 100, 5. XII 1436.

⁶² Cons. Rog. VI, fol. 115, 30. III 1437.

⁶³ Cons. Rog. VI, fol. 90', 2. XI 1436. »...quod prossint dare Braillo Texallovich ex denariis quos habet in comuni nostro ducatos auri centum quas requirit ipso dante nobis cartas scripturas obligationes quas habet super comuni nostrum pro dictis denariis.

⁶⁴ Cons. Rog. VI, fol. 91', 5. XII 1436. »...de dando Braillo Texallovich ducatos centum auri ex suis denariis quas habet in nostro comuni cum plegiaria non dando cartas obligatorias.

⁶⁵ Cons. Rog. VI, fol. 105', 10. I 1437. »...dando Braillo Texallovich secundum quod captum fuit die quinto novembris presenti ex suis denariis quos habet in comuni nostro ducatos auri centum ipso Braillo dando bonas plegiarias approbatas in ipsis Minoris consilio quod usque ad tres menses proxime regimini nostro dabit et consignabit cartam suam povelgam obligatoriam... In quantum dicta carta et povelgia obligatoria ad dictum terminum non daretur illico dare et realiter solvere comuni nostro dictos centum ducatos sub pena quarti plurimi renunciatur.

⁶⁶ Div. Not. XXI, fol. 81', 24. I 1432.

on, a, nakon njegove smrti žena mu i kćer.⁶⁷ Sa podignutim novcem Brailo je morao izmiriti dugovanja koja je imao prema braći Bunićima. Bilo je to posljednje njegovo javljanje, jer ne dugo iza toga on je i umro.

* * *

I tako zahvaljujući vlastitim sposobnostima Brailo Tezalović u prvom redu bosanski trgovac postaje komornik, protovestijar, knez i bosanski vlastelin te dubrovački građanin sa čim se može pohvaliti malo bosanskih trgovaca. U arhivskim knjigama najprije ga susrećemo kao trgovca a potom diplomatu koji obavlja najodgovornije poslove na dvoru, najprije, kneza Pavla a potom njegovih sinova Petra i Radosava Pavlovića. Nalazeći se češće u poslanstvima svojih gospodara odlazeći u Dubrovnik dolazio je i u lični kontakt sa najistaknutijim dubrovačkim trgovcima i plemićima. Brailov primjer ne samo da govori o putu jednog bosanskog trgovca koji je napravio blistavu karijeru nego je istovremeno najbolja ilustracija obimnih i složenih bosansko-dubrovačkih trgovačkih odnosa u prvoj polovini XV stoljeća.

Brailo spada u red onih ljudi čiji je prvi dio života i aktivnosti vezan za trgovačko-kreditne poslove a drugi za poslaničke misije i diplomatsku službu. Njegova složena aktivnost najbolji je ilustrator kakav su značaj i ulogu imali bosanski trgovci u krupnim transformacijama bosanskog društva XV stoljeća. Njegov primjer svjedoči o sve složenijem i svestranijem uključivanju domaćih trgovaca u bosansku privredu i druge oblike života bosanskog društva. Tipičan je to primjer prerastanja bosanskih trgovaca u red vlastele i može da služi kao uzor posmatranja razvoja i formiranja novog bosanskog društvenog sloja. Kroz prizmu njegove aktivnosti mogu se lijepo prosmatrati i proučavati krupne promjene privredne i društvene historije bosanske države prve polovine XV stoljeća.

Zusammenfassung

HANDELS- UND KREDITGESCHÄFTE MIT DEN LEUTEN AUS DUBROVNIK

Pavo Živković

In der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts übte der bedeutende bosnische Kaufmann Brailo Tezalović am Hof des Fürsten Pavle und später auch an dem seiner Söhne eine wichtige diplomatische und wirtschaftliche Tätigkeit aus. Neben den geschäftlichen Vermittler-Missionen für seine Herrscher tätigte er auch sehr häufig eigene Handels- und Kreditgeschäfte mit bekannten Bürgern in Dubrovnik. Brailos geschäftliche Tätigkeit kann schon seit den ersten Jahren des 15. Jahrhunderts nachgewiesen werden. Kredit- und Handelsgeschäfte unterhielt er mit bekannten Dubrovniker Familien: Kotruljević, Butković, Pribojević, Bunić und anderen. Am häufigsten beglich er Schulden mit bosnischem Blei, und nur in einem Fall mit Silber. In der Stadt unter dem Srdj kaufte er Salz an, das er dann auf einzelnen bosnischen Märkten weiterverkaufte.

Wir finden Brailo auch oft als Bürgen für andere bosnische Kaufleute, die Beziehungen mit den Dubrovnikern unterhielten. In einigen Fällen taucht er auch als Kreditgeber für einige bosnische Kaufleute auf. Er war auch Pächter des Zolls von Drijeva zusammen mit den Murzićs und Stanihno Sladenović aus Dubrovnik.

Dank der reichhaltigen Kredit- und Handelsgeschäfte und seiner Vermittler-Missionen, die er für die Pavlovićs erledigte, wurde Brailo zusammen mit noch einigen bedeutenden Kaufleuten des 15. Jahrhunderts in Bosnien in die Reihen der bosnischen Feudalherren aufgenommen.

⁶⁷ HAD: Testamenta Notariae XIV, fol. 24-24', 20. I 1446. Nešto više o testamentu i korisnicima Brailove zaostavštine vidi moj rad: Baštinici zaostavštine Braila Tezalovića, Prilozi Instituta za istoriju u Sarajevu IX/1 (1973), 319-325.

Na sedežu Zgodovinskega društva za Slovenijo, v Ljubljani, Aškerčeva 12/I, lahko še vedno dobite večino letnikov predvojnega »Glasnika Muzejskega društva za Slovenijo«, kazali publikacij Muzejskega društva in prvih petindvajset letnikov »Zgodovinskega časopisa«, nekatere druge starejše historične publikacije, zadnje letnike »Kronike, časopisa za slovensko krajevno zgodovino«, še zlasti pa večino letnikov društvenega glasila — »Zgodovinskega časopisa« (ZČ):

ZČ 1/1947 (ponatis 1977) — 100 din	ZČ 24/1970, št. 1-2 — pred ponatisom
ZČ 2-3/1948-49 — 200 din (kmalu razprodan)	ZČ 24/1970, št. 3-4 — razprodan
ZČ 4/1950 — razprodan	ZČ 25/1971, št. 1-2 — razprodan
ZČ 5/1951 — pred ponatisom	ZČ 25/1971, št. 3-4 — razprodan
ZČ 6-7/1952-53 — razprodan	ZČ 26/1972, št. 1-2 (ponatis 1980) — 240 din
ZČ 8/1954 — 200 din	ZČ 26/1972, št. 3-4 — pred ponatisom
ZČ 9/1955 — 200 din (kmalu razprodan)	ZČ 27/1973, št. 1-2 — 120 din (kmalu razprodan)
ZČ 10-11/1956-57 — 200 din	ZČ 27/1973, št. 3-4 — razprodan
ZČ 12-13/1958-59 — 200 din	ZČ 28/1974, št. 1-2 — razprodan
ZČ 14/1960 — 150 din	ZČ 28/1974, št. 3-4 — 100 din
ZČ 15/1961 — 150 din (kmalu razprodan)	ZČ 29/1975, št. 1-2 — 80 din
ZČ 16/1962 — 150 din	ZČ 29/1975, št. 3-4 — 80 din
ZČ 17/1963 (ponatis 1978) — 150 din	ZČ 30/1976, št. 1-2 — 100 din
ZČ 18/1964 (ponatis 1980) — 200 din	ZČ 30/1976, št. 3-4 — 100 din
ZČ 19-20/1965-66 — 200 din	ZČ 31/1977, št. 1-2 — 120 din
ZČ 21/1967 — 150 din	ZČ 31/1977, št. 3 — 160 din
ZČ 22/1968, št. 1-2 — razprodan	ZČ 31/1977, št. 4 — 80 din
ZČ 22/1968, št. 3-4 — 80 din	ZČ 32/1978, št. 1-2 — 120 din
ZČ 23/1969, št. 1-2 — 120 din (kmalu razprodan)	ZČ 32/1978, št. 3 — 100 din
ZČ 23/1969, št. 3-4 — razprodan	ZČ 32/1978, št. 4 — 100 din
	ZČ 33/1979, št. 1 — 150 din
	ZČ 33/1979, št. 2 — 130 din
	ZČ 33/1979, št. 3 — 130 din
	ZČ 33/1979, št. 4 — 120 din

Za nakup kompleta ZČ odobravamo poseben popust. Za naročila, večja od 200 dinarjev, je možno obročno odplačevanje. Člani Zgodovinskega društva s poravnanimi tekočimi društvenimi obveznostmi imajo 25-odstotni popust, študentje 50-odstotni popust. Za naročila iz tujine velja 40-odstotni pribitek na cene knjižne zaloge.

Publikacije lahko naročite in prejmete osebno na društvenem sedežu, prav tako pa tudi po pošti.

Ponatise zvezkov ZČ, ki so že razprodani, lahko naročite v prednaročilu.